דער בוים וואס טראגט נישט קיין פירות

אן אמת'ע מעשה
פון בער הארוויץ

א

איך וועל אייך דערציילן א מעשה, וואס האט זיך פארלאפן אין דער קהלה אקדושה קאלוש וואס געפינט זיך ביים טייך לומניצע מיט א זיבן דורות צוריק.

און צייטן זיינען דאס געווען אומרואיקע און פיל מיט באנגיקייט.

אין די שולן, אין די בתי־מדרשים פלעגן אפט — אין היציקע וכוחים איבער שבתי צבי און זיין נביא יעקב פראנק ווילד־געסטיקולירנדיקע הענט אן דרדארץ זיך פארפליען אין פרעמדע בערד און פאות און פליקן אכזרי'ש זשמעניעסוויים קעמפעס האר.

מ'פלעגט זיך אין אלגעמיינעם קוויטש און .יעלות גראבלען די פנים'ער, טרייבערן די לייבפוטערס, רייסן זיך איינאנד די ראדזשיוואולקעס (א מין כאלאט) און ראצעמינע בעקעשעס אונטערשלאגן אויגען, ברעכן איבער קעפ און פלייצעס לאנגע וויינשלעגע ציביקעס . . .

א סך ווערמדיקע אידישע ציין זיינען דאמאלסט פאר דער צייט ארויסגעשפיגן געווארן מיט יוכע פון אידישע מיילער.

כל ערליי בעל־שם'ס, בעלי מופתים אפשפרעכערס, אפשפרעכערנס, בליי און וואקס גיסערנס און די וואס פארשטייען זיך אויף אונטערצורייכערן — זיינען געגאנגען מיט פארשארצטע ארבל, נישט געקאנט פארטיק ווערן מיט דער ארבעט, ווי אין רעכטן שניט . . .

ווייבערישע מיילער זיינען געגאנגען אויף שרויפן.

מיט אומגעלומפערטע קולות און שלשלת'דיקע חכמות זיינען פיל געוועזן די גאסן פון דער פרומער קהלה.

מיט אפגעלאזט הענט איז געשטאנען דער מורא־הוראה, דער יונגער אבער גרויסער מקבול ר' דוב־בעריש ברבי פנחס הורוויץ. א טרייער, פארזארגטער פאסטוך צו דער צעווילדעוועטער, צעיושעטער טשערעדע, וועלכע איז געווען געגליכן צו א סטארע שאף אין די נאענטע פאלאגינעס, פון א כמארע בייסנדיקע שערשעניעס (גרויסן ווערספן) באפאלענע, וואס הערט נישט אין דער בהלה די שיינע קלאנגען פון דעם טרומייט, מיט וועלכן דער ניכטערער קלוגער פאסטוך וויל זיי צוזאמענרופן אין איר פארצוימטן הויף, כדי אירע שונאים מיט גריזשנדיקן רויך פון ברענענדיקע האלאווניעס צו פארטרייבן . . . .

ב

פון די ווינציקע הייזער, וואו ס'האט געהערשט שלום און שלוה, איז געוועזן דאס הויז פון ר' אברהם ברכה'ס, דאס ליבסטע און בא'חנ'עווסטע.

מיט אלעם גוטן איז געוועזן ר' אברהם געבענטשט.

זיין גערבעריי האט אים געטראגן גרויסע רווחים ווי אויך דאס ברייהויז, צו וועלכן ער איז געוועזן א שותף און געפירט עס אינאיינעם מיט'ן שטאלצן רודף־כבוד, דעם "רעגירער", ווי מען פלעגט דאמאלסט רופן דעם ראש הפרנסים, דעם מושל פון דער קהלה.

זיין ווייב זלאטע איז געוועזן א פרייליכע און קלוגע אידענע, א כשר'ע נשמה.

איר גוטסקייט און רעכטפערטיקייט פלעגן דערמאנען מיט ברכות די אורחים אין די בתי־מדרשים פון די ווייטסטע קהלות, זיצנדיק הינטער די הרובעס פארן שלאפן גיין, מידע פון דער שווערער טרחה פון וואנדער־טעג . . .

מיט אלעם גוטן איז געוועזן דאס פארפאלק געבענטשט.

אפילו אזעלכע 'אויסטערלישקייטן זיינען דארט געוועזן :

אין די גרויסע, ליכטקע צימערן, אין שטייגן מיט זילבערנער דראט געפלאכטענע, אויפגעבויט אין פארם פון פראכטפולע רעגעסאנס שולן ווי אין קראקא, זשאלקעוו, טארנאפאל, אדער אין געשטאל פון אריענטאלישע פאלאצן א (סימן, אז די שטייגן זיינען געוועזן פון טערקיי), אין אזוינע שטייגן, האבן געטרילערט, געהילכעט, געפייפט און געשפילט גילדערנע קאנארייקעלאך.

צוויי פאפוגעס, באפוצט מיט כל'ערליי גלאנצנדיקע פעדערן (רייכער אין פארבן פון רעגנבויגן) האבן יעדן אריינקומענדיקן באגריסט מיט געזאנג.

— בארעכאבע ! ברוך הבא ! — איינע :

— סקאצל קומט ! סקאצל קומט — די אנדערע.

און שפילנדיקע, בארימטע זייגערס האבן פריילאך געשלאגן מיט טיפן, שיינעם קלאנג די לויפנדיקע שעה'ן און געשפילט דערנאך די וואונדערלאכסטע זמר'לאך . . .

נאר איינס האט געפעלט אין די גערוימע און ליכטיקע צימערן :

קינדער־קול'עכלאך הילכיקע,
וואס רופ : טאטע !
קינדער־קול'עכלאך פריילאכע,
וואס רופן : טאטע !

ג

ס'האט נישט געהאלפן קיין צדקה, נישט קיין מעשים טובים.

ס'האבן נישט געהאלפן קיין תפילות, נישט קיין בעל־שמ'ס, נישט אפשפרעכערס (און נישט גוי'אישע מכשפות ניט נעראכט זאל עס ווערן, אבער אזוי איז געוועזן . . .).

און ס'האבן זיך אזוי צען יאר אויסגעשלאגן די שפילנדיקע זייגערס זייער צייט. שעה נאך שעה קלינגענדיק, שעה נאך שעה שפילנדיק . . .

קיינער האט זיך ניט דערוועגט צו דערמאנען דאס ליבנדיקע פאר פאלק, אז זיי דארפן זיך נעבאך גט'ן.

מיט אן עקרה טאר נישט לעבן א מאן אין ישראל !

— דאס איז אן עבירה. עס איז קעגן דעם דין.

און די אשת חיל מרת זלאטע האט אויך געשוויגן. אבער איר הארץ איז באטריבט און עס פלאטערט, פלאטערט . . .

האסטו אמאל געהאלטן אין דיין האנט א קליין אוממעכטיק פויגעלע, אדער א ווארים הינדעלע ?

אזוי האט געפלאטערט און געציטערט דאס הארץ פון מרת זלאטע אברהמ'ס...

ד

אין דעם קאנטאר פון דער ברייהויז מוסר'ט דער שותף, דער קפדנ'ישער רעגירער ר' אברהמ'ן :

— סטייטש ? . . . סטייטש ! ! ?

און מאכט ווילדע האוואיעס מיט די הענט.

— דו קלערסט מיט דיין "בעזודיטניצע (עקרת) ווייטער צו לעבן ? ווער וועט נאך דיר קדיש זאגן ?

— ווייסטו נישט וואס עס שטייט געשריבן :

— א בוים, וואס טראגט נישט קיין פירות, דארף אויסגעראטן ווערן ! ! !

— פארזינדיקן וועסטו זיך ? גט'ן !

דו מוזט זיך גט'ן ! די גאנצע שטאט רעדט שוין . . .

— קהל וועט נישט דערלאזן ! !

א דערשלאגענער, א דערדריקטער איז ר' אברהם אהיים געקומען.

מרת זלאטע האט זיך מיט אים אזוי צוזאמענגעלעבט, אז זי האט אלע זיינע מחשבות געלייענט פון זיין פנים. עס איז נישט נויטיק געוועזן קיין הויכע ווערטער, קיין קול . . .

זי איז צו אים צוגעגאנגען מיט טרערן אין די אויגן :

— אברהמ'לע ! טו ענדלאך, וואס א פרומער איד דארף טאן. און ליידן זאלסטו מיר נישט, טייערער, פון מענשנס ביטערע רייד. איך וויל אויף זיך נעמען מיין גורל . . .

ער האט איר ארומגענומען — און זיי האבן זיך צעוויינט — איינער דעם אנדערן אויפ'ן האלז . . .

ה

דער רב, ר' דוב בעריש איז זיך געזעסן אויף זיין הויכן שטול, פאר א גוזמאה'דיק קבלה־ספר.

ס'האט זיך דארט גערעדט זייער טונקעל און פארשטעלט איבער דעם סוד פון לעבן און טויט.

דער בנין פון דעם מחבר'ס געדאנקען האט זיך געשפיצט אלץ העכער און העכער, ווי דער טורעם פונם' הפלגה דור.

וואס מער ר' רוב בעריש האט זיך אריינגעטראכט אין דעם מחבר'ס פארוויקלטע מחשבות, אלץ שטארקער האט ער געפילט, אז ער ווערט אינגאנצן פארפלאנטערט אין אומצייליקע פוסטע חלל'ס פון דעם דאזיקן געפערלאכן מגין און ער האט געפילט, ווי אלץ מער [illegible] מער פארלאזט אים דער שכל הישר . . .

ער האט זיך אויפגעהויבן. ער האט ארויפגעלייגט זיין רויטע זיידענע פאטשיילע אויף דעם ספר, אויסגעשטערקט זיך, אפגעגענעצט, איבערגעריבן דעם שטערן און ער האט ארויסגענומען פון זיין זילבערנעם שקעטעלע (אוים ארץ־ישראל) א שמעק טאבאק, האט עס א שמעק געטאן, דערנאך א ניס געטאן, הילכיק, איין מאל און נאכאמאל — און דער מוח האט זיך אים אביסל דורכגעלופטערט . . .

דערנאך האט ער גענומען זיין ליולקעציביק, עס פאררויכערט און מיט הנאה פיפקענדיק צוגעגאנגען צום אפענעם פענסטער און ער האט ארויסגעקוקט אין דרויסן.

א זוניקער מאי נאכמיטאג. ל"ג בעומר. פון די נאענטע סעדער האט א מחיה'דיקער ריח פון וויינשל־צוויט, פון רויט בליענדיקע עפל. אויף פויגעלאך האבן גערופן פריילאך טא דא, טא דארט, פליענדיק נאך זשומענדיקע זשוקעס.

און אט קומען אן גאנצע חילות שטיפענדיקע קינדער, צען, צוואנציק מאל אזוי פיל ווי צו קריא שמע לייענען ביי געווינערנס, זיי גייען שורות־ווייז, צעבאלוועטע, הילכיקע מיט די מלמדים באהעלפערס פון די איינגע חדרים — זיי גייען אלע אונטער דער שטאט ארוים אויף פרייע, גרינע פעלדער זיך שפילן.

פון די קעשענעס פון זייערע קאפאטעס שטעקן ארוים די פארפאקטע פוטער־ברויטלאך מיט יונגע גרינע ציבעלקעלאך, וואס די מאמעס האבן זיי מיטגעגעבן . .

און זיי אנטקעגן קומען ארוים פון דער טעראסע פון זייער אייגן שטיינהויז ר' אברהם מיט זיין ווייב, וואס קוקט נאך מיט טרויעריק, טרערנפולע אויגן די צעהוליעטע אידישע קינדערלאך . . .

מיט פאמעלאכדיקע שריט גייען זיי איינס לעבן אנדערן. איינגעבויגן זייערע ווירדיקע געשטאלטן, ווי א בארג וואלט זיי געדריקט . . .

איז ער אין טעות ר' רוב בעריש ? גייען זיי צו אים ?

— ניין, ער האט קיין טעות נישט.

זיי האבן זיך טאקע באמת פארקירעוועט צו אים — צום רב.

ו

זיי זיינען געזעסן קעגן אים מיט אראפגעלאזטע אויגן, זיפצנדיק שווער, און אנמעכטיק אין זייער צער, ווי געבונדענע עופות פאר דער שחיטה . . .

דער רב האט אקארשט אויסגעהערט די טענות פון ר' אברהמ'ן. ער האט

(שלום אויף זייט 4)

מיר נוצן אויס די געלעגנהייט צו באגריסן צום נייעם יאר אונזערע אידישע פריינט פון סאסקאטון און אומגעגנט, און באדאנקען זיי פאר זייער פריינטשאפט אין דער פארגאנגענהייט.

מיר האפן צו העלפן מאכן אייער נייעם יאר גליקלאכער און לייכטער באדינענדיק אייך מיט אונזער לאונדרי ארבעט.

CHRISTIE LAUNDRY
PHONE 2093
SASKATOON :-: SASK.

אין דער צייט פון יאר האבן מיר דאס גרויסע פארגעניגן צו באנוצן זיך מיט דער אויסגאבע און ווינשן אלע אונזערע אידישע פריינט אין סאסקאטון און אומגעגנט

א יאר
פון פרייד און גליק

Hudson's Bay Company.
INCORPORATED 2ND MAY 1670.
Wholesale Dept.

לשנה טובה תכתבו

די סאסקאטון סטאר-פאיעניקס ווינשט אלע אידישע לעזער אין גאנץ סאסקאטשעוואן א גליקלאכן ניי-יאר און האפט, אז די פריינטלאכע געפילן וואס האבן אנגעהאלטן צווישן אונז פאר א סך יארן אין דער פארגאנגענהייט וועלן אויך אויף ווייטער פארטגעזעצט ווערן.

די סטאר-פאיעניקס איז די צייטונג פאר דער היים פון צפון און צענטראלער סאסקאטשעוואן. אויב איר זייט איצט ניט קיין רעגלמעסיקער סובסקרייבער, לאזט אונז אייך פארשלאגן צו זיין איינער. איר קאנט אריינגעבן אייער ארדער מיט וועלכן עס איז פון אונזערע אגענטן אדער שיקט עס אריין דירעקט צו אונז.

The Saskatoon Star-Phœnix

עס איז דא גוטע קלינינג
—און—
עס איז דא ביליקע קלינינג

ARTHUR ROSE LTD.
מאכן גוטע קלינינג
זיי מאכן שוין גוטע קלינינג פאר 18 יאר

מיר ווינשן אייך אלעמען
א פריילאכן ניי יאר

Rose Quality Cleaning & Dyeing — Arthur Rose Ltd. — SASKATOON & REGINA — "IF ROSE cleaned it — IT'S C-L-E-A-N"

סטערלינג סילווער איז א סך ווייניקער קאסטבאר ווי פילע שטעלן זיך פאר; און, איז געוויס, פאר איר שיינקייט און מער ווי לעבנסלענגלאכער באדינונג, גוט ווערט דעם אונטערשייד אין פרייז.

אין איבערצייגונג פון וועלכע . . . בוירקס האבן אראנזשירט אייניקע אינטערעסאנטע אויסשטעלונגען פון סטערלינג סילווער פלעטווער אין זייערע פענסטער און זילבער דעפארטמענט . . . ווייזנדיק די איבערראשנדע צאל פון שטיקער אנגעבאטן פאר 100$, 150$ און 200$.

איר זייט העפלאכסט איינגעלאדן צו באטראכטן עס.

צו באקומען שטיק ביי שטיק, אויב געוואונשן.

מיר ווינשן אונזערע צאלרייכע אידישע פריינט און פאטראנייזער
א געזונטן און גליקלאכן יאר

BIRKS
SASKATOON
21st STREET 3rd AVENUE

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

אונזער הארציקסטן דאנק צו אלע אונזערע אידישע פריינט פאר זייער פאטראנעדזש און מיר ווינשן זיי אלעמען

א יאר פון גליק און הצלחה

MODERN LAUNDRY LIMITED
1ST AVE. AND 24TH ST.—PHONE 6531 AND 4779
SASKATOON, SASK.